

עת"א 11117/07/17 - דוד שטו נגד הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 11117-07-17 שטו(אסיר) נ' הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון ואח'

בפני	כבוד השופט יוסף בן-חמו
העותר	דוד שטו
נגד	
המשיבים	1. הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון 2. מדינת ישראל

החלטה

בפני עתירה נגד החלטתו המנהלית של "הקצין המוסמך" - מפקד מחוז הצפון בשב"ס, מיום 30/4/17

שהורה על הפסקת ביצוע עונש המאסר בדרך של עבודות שירות. על העותר נגזרו 3 חודשים לריצוי בדרך של עבודות שירות במסגרת פסק דין של בית המשפט המחוזי בערעור שנתקבל, על החלטת בית משפט השלום שגזר את דינו של העותר לעונש של 11 חודשי מאסר בפועל.

נימוקי העתירה

- העותר התייצב במקום ובזמן שנקבעו על ידי הממונה על עבודות השירות והחל לבצע את עבודתו נאמנה כפי שהורו לו הממונה ונציגיו.
- העותר שאיננו בקשר עם בני משפחתו מתגורר בבית סבתו במגדל העמק. אין בבעלותו רכב פרטי והוא איננו נוהג. בשל העדר יכולת להשיג דמי הנסיעה הדרושים כדי להגיע למקום עבודה, נעדר העתר מס' פעמים ממקום עבודתו.
- ביום 1/3/17 נערך לעותר שימוע, בו נטלה חלק גם באת כוחו. בתום השימוע ניתנה לעותר הזדמנות נוספת לבצע ולסיים את עבודות השירות.
- במהלך חודש אפריל, בשל קשיים של ממש בין העותר לבין סבתו בדבר תשלום עבור הוצאות מחייה שוטפות, נאלץ העותר לעזוב את מקום מגוריו ועבר להתגורר בתל אביב. המעבר הקשה עליו להגיע למקום העבודה בקרית טבעון. בתקופה זו ניתק העותר את קשריו עם קצין המבחן בעת היותו בפיקוח שירות המבחן על פי החלטה שיפוטית ועם באת כוחו ולא ניתן היה להשיגו.
- בשל קשיים כלכליים ומשפחתיים לא הצליח העותר לשלב בין עבודות השירות ועבודה נוספת אחרת.

- העותר זומן לשימוע נוסף אולם לא התייצב אליו. לאחר השימוע, בהעדרו, המליץ הממונה לקצין המוסמך להפסיק את ביצוע עבודות השירות. החלטה המנהלית התקבלה ביום 30/4/17.
- לעותר ולבאת כוחו נודע דבר ההחלטה רק כאשר פגשה את העותר במסגרת הליך בבית המשפט המחוזי בו נדונה, ביום 27/6/17, בקשת שירות המבחן להפקעת צו המבחן.
- החלטת הקצין המוסמך להפקיע את עבודות השירות, איננה סבירה, בהתחשב בנתונים ובנסיבות המיוחדות וכפי שפורטו.
- חוסר היכולת של העותר להשלים את עבודות השירות, לא נבע מרצון רע ו/או זלזול, אלא מבעיה כלכלית קשה, קשיי מגורים והעדר יכולת להשיג את דמי הנסיעה.
- הנזק שיגרם מהשמתו של העותר מאחורי סורג ובריח איננו מידתי. ההשפעה של המאסר תהיה הרת אסון לעותר, לאור נתוניו האישיים.
- העותר הינו אדם צעיר, נפגע מהוריו עת דרשו ממנו לעזוב את הבית. עזר מגיל צעיר בכלכלית הבית, שירת שירות צבאי מלא (בניגוד לנטען מצוין בחוות דעת הממונה שהוגשה לבית המשפט כי העותר שירת חלקי ושחרר בשל סעיף נפשי), אישיותו בלתי בשלה. האינטרס הציבורי מחייב לבחון מחדש את המשך עבודות השירות.

כתב התשובה

- יש לדחות את העתירה על הסף בשל השיהוי והאיחור בהגשתה. על פי הוראות סעיף 51(ט)(ב)(ג), עתירה נגד החלטת הקצין הממונה תוגש תוך 14 יום. החלטת הממונה התקבלה ביום 30/4/17, נמסרה לעותר בדואר רשום ביום 9/5/17, כעולה מהאישור שצורף לכתב התשובה. העתירה הוגשה רק ביום 23/5/17.
- לגופו של עניין, על העותר היה להתחיל בריצוי עונש המאסר שנגזר עליו בדרך של עבודות שירות, לתקופה של 3 חודשים, החל מיום 6/11/16.
- העותר התייצב במועד, נערך עמו ריאיון קליטה, חתם על הכללים והתנאים החלים עליו כעובד שירות. אחרי שאלה הוסברו לו, הוא שובץ לעבודה במועצה הדתית במגדל העמק.
- כבר בחודש הראשון נעדר העותר ממקום עבודתו והחסיר 5 ימים. כך גם בחודש 12/2016, החסיר גם כן 5 ימים, בחודש ינואר החסיר 19 ימי עבודה (התייצב ל - 4 ימי עבודה בלבד).
- ביום 11/1/17 נערכה לעותר "שיחת בירור" לאחר שעזב את מקום העבודה ללא אישור וללא כל נימוק.
- בתום שיחת הבירור הוחלט ליתן לעותר הזדמנות נוספת, העותר הזהיר לבל ימשיך בהיעדרויות ובהתנהלות לא תקינה. במעמד "שיחת הבירור" זומן העותר לשימוע.
- למרות ההזדמנות שניתנה לעותר, הוא המשיך בהיעדרויות.

- בחודש פברואר לא התייצב כלל ולו ליום אחד.
- ביום 12/2/17 נערכה לעותר "שיחת בירור" נוספת. הוא ביקש שוב הזדמנות נוספת ותירץ את היעדרויותיו בבעיות אישיות. גם הפעם נעתר הממונה - עורך השימוע, וניתנה לעותר הזדמנות נוספת. באותו מעמד הוא זומן לשימוע.
- לאור היעדרויותיו הרבות של העותר, הודיע "המעסיק" כי אין הוא מוכן להמשיך ולהעסיקו. לפיכך, הועבר העותר למקום עבודה אחר בקרית טבעון. העותר המשיך להיעדר גם ממקום העבודה שאליו הועבר.
- ביום 1/3/17 נערך שימוע לעותר בו נטלה חלק באת כוחו שסיפרה על קשייו וביקשה ליתן לו הזדמנות נוספת ולהחזירו לעבודה. עורך השימוע נעתר. הוסבר לעותר כי עליו לחזור למקום העבודה אליו הוצב, וככל שיתייצב ויבצע את עבודות השירות כנדרש, לאורך תקופה מסוימת, הוא יוכל לפנות בבקשה לשינוי מקום העבודה. עוד הוחלט לקבוע מועד נוסף לשימוע שייערך למקרה שהעותר ימשיך להיעדר ולהימנע מביצוע עבודות השירות על פי הכללים כנדרש. הוסבר לעותר כי ככל שיתמיד להגיע לביצוע עבודות השירות ויבצען כראוי, יבוטל השימוע.
- חרף ההזדמנויות הנוספות שניתנו לו, המשיך העותר להיעדר ממקום עבודתו. במהלך חודש מרץ נעדר העותר מהעבודה במשך כל החודש, למעט יום אחד.
- ביום 7/3/17 התייצב העותר לעבודה באיחור. הוא זומן לשיחת בירור אך סירב להגיע.
- ביום 27/4/17 נערך שימוע נוסף לעותר. העותר לא התייצב על אף שזומן. הומלץ על הפסקה מנהלית של עבודות השירות. הקצין המוסמך קיבל את ההמלצה והחליט ביום 30/4/17 על הפסקת עבודות השירות.

דין

בדין שנערך במעמד הצדדים טענה ב"כ העותר כי ההחלטה על הפסקה המנהלית נשלחה לעותר לכתובת של הוריו, בעוד שהעותר התגורר בבית סבתו. לטענתה, לא ברור מי קיבל את דבר הדואר. ב"כ העותר ביקשה להצהיר כי "אנו קיבלנו הודעה על הפסקה המנהלית ביום 27/6/17".

טענתה זו של ב"כ העותר לא גובתה במסמך או בראיה כלשהי. לא צורף תצהיר של העותר לתמוך בטענתו העובדתית, והדברים נאמרו לראשונה רק במעמד הדין, כאשר התברר שדבר הדואר נמסר ליעדו.

ההחלטה המנהלית ואישור המסירה נשלחו לעותר לכתובת אותה מסר לממונה **כפי שהיא מופיעה בחוות דעת הממונה על עבודות השירות** שהוגשה לבית המשפט המחוזי ביום 12/9/16 בתיק 53992/01/15 נרשמה הכתובת "**האביב 9/6 מגדל העמק**". כבר אז צוין שהעותר הביע הסכמתו לביצוע עבודות השירות. על פי אישור הדואר דבר הדואר נמסר ליעדו ביום 9/5/17 - **האביב 9/6 מגדל העמק**.

במעמד ראיון הקליטה שנערך לעותר ביום 6/11/16, הוא חתם על "**כללים והוראות לעובד שירות - תנאי ריצוי**" (להלן: "**הכללים**"), לאחר שתוכן המסמך הוסבר לו ולאחר שהצהיר שקרא את תנאי ריצוי עבודות השירות והם ברורים לו והוא מסכים ומתחייב לעבוד על פיהם.

סעיף 1'יב' לכללים קובע :

**"עובד השירות ידווח למפקח בתוך 48 שעות על כל שינוי בפרטים האישיים כגון :
כתובת, מס' טלפון, מס' סולארי, פתיחת תיק פלילי, הגשת כתב אישום, מעצר,
שינוי במצב רפואי וכו'".**

וסעיף יג' :

**"מסמכים מטעם הממונה יועברו לכתובת שעליה הצהיר העובד שירות. על
העובד לדאוג לקבל את דבר הדואר לרשותו".**

העותר לא דיווח על שינוי בפרטים ובכתובת. העותר לא הגיש תצהיר לא שלו ולא של מי מבני משפחתו. העותר לא מציין כיצד נודע לו על ההחלטה המנהלית, אלא רק מציין שרק כשהיה בדיון נודע לו. ממי נודע? כיצד הודע?

הורי העותר וסבתו מתגוררים באותו בניין, בניין מס' 9 ברחוב האביב מגדל העמק. העותר טוען כי עבר להתגורר בבית סבתו המתגוררות באותו בניין מגורים אך בדירה אחרת, דירה מס' 17 בעוד שהוריו מתגוררים בדירה מס' 6.

העותר לא הצליח לסתור את החזקה שההחלטה הומצאה לו לכתובת אותה מסר.

העותר היה מודע למועד קיומו של השימוע, הוא חתם על אישור ההזמנה. בנסיבות אלה, אני מתקשה לקבל את הטענה כי לא ידע על ההחלטה, אלא רק בדיון בבית המשפט המחוזי שדן ביום 27/6/17 בבקשת ק. המבחן להפקיע את צו המבחן.

גם לגופו של עניין וגם אם אתן לעותר ליהנות מצל צילו של ספק באשר למועד המצאת החלטת הממונה, לא מצאתי עילה להתערבות שיפוטית בהחלטה המנהלית.

העותר מבקש שבית המשפט יתן לו הזדמנות נוספת. אולם לעותר ניתנו הזדמנויות למכביר על ידי הממונה, גם על ידי עורך שיחות הבירור וגם על ידי עורך השימוע.

מעטים מאוד המקרים בהם ניתנות לאסיר הזדמנויות כה רבות, כולל מס' שיחות בירור ושני שימועים.

העותר חוזר על אותם נימוקים "הומניים" של נסיבות אישיות עליהן חזר שוב ושוב בדיונים הפליליים גם בהליך העיקרי וגם בהליך הערעור וכן בשיחות הבירור ובשימועים.

במישור הנורמטיבי, ביצוע עונש המאסר בדרך של עבודות שירות בא חלף מאסר מאחורי סורג ובריה, אך הוא נתפס כמאסר בפועל, הוא בבחינת פריווילגיה שיפוטית ואינו מובן מאליו, הוא נגזר לאחר בדיקת התאמה בעקבות החלטה שיפוטית ועל דרך הכלל - למען תכלית שיקומית. הפרה של תנאי העבודה, לרבות היעדרויות ואיחורים עלולה להביא

להמרת העונש למאסר מאחורי סוגר ובריה, בהתאם להוראות סעיף 51ט לחוק העונשין, התשל"ז - 1977, שעניינו הפסקה מנהלית של עבודות השירות (רע"ב 4982/14 זולנוב נ' שב"ס).

נדון אשר התנהלותו מלמדת עליו כי אינו נוטל בשתי ידיים, ברצינות ובאחריות את ביצוען של עבודות השירות, מסתכן באובדן של הפריווילגיה האמורה (רע"ב 8430/09 אברג'ל נ' שב"ס).

מאסר בעבודות שירות אינו "תכנית כבקשתך", לפי רצונו ואוות נפשו של האסיר, ברצותו יבוא למקום העבודה וברצותו יעדר ממנה כעולה על רוחו (רע"ב 1160/04 ביטון נ' מ"י).

בהיות עבודות שירות סוג של מאסר בפועל, הגמישות בהן מוגבלת ביותר. יתר על כן, אין להלום גם טרחה אין קץ לרשויות בשל הפרות על ידי אסיר עבודות שירות, על ידי הכבדה חוזרת ונשנית בשל טרוניות והפרות. אכן עסקינן בחירותו של אדם, אך על ההחלטה, בסופו של יום להידרש גם לראיות המנהליות ולהתייחסות לא רצינית של אסיר פלוני, ההופכת את הריצוי לחוכא ואיטלולא (רע"ב 1684/13 עראר נ' מ"י).

בית המשפט המחוזי הלך לקראת העותר כברת דרך חריגה בהמירו עונש מאסר של 11 חודשים בפועל שנגזר בבית משפט השלום, בעונש מאסר של 3 חודשים בעבודות שירות.

ב"כ העותר מסכימה שההחלטה של הקצין המוסמך הינה סבירה, וכדבריה, עמ' 1 שורה 24 :

"נכון שאנו בעתירה לבחון את סבירות החלטת הממונה, אני לא אומרת שההחלטה בלתי סבירה וחייבים להתערב, הסבירות יכולה להיות אחרת אם היו מתייחסים לנסיבות חייו הקשות, אפשר לתת לו הזדמנות אחת נוספת... ליתן לו הזדמנות אחרונה. לא יעמוד בה יכנס לכלא..."

עיקר טענות העותר הוא שחסרון כיס וקשיים כלכליים מנעו ממנו להגיע לעבודות השירות. ואולם, הדברים אינם עולים בקנה אחד עם דברי העותר והתחייבותו כפי שבאו לידי ביטויים בראיון אצל הממונה על עבודות השירות שהגיש חוות דעת לבית המשפט המחוזי בטרם פסק הדין בערעור שהקל בעונשו וגזר עליו עונש מאסר לריצוי בעבודות שירות.

בחוות דעת הממונה נרשמו דברי העותר בריאיון :

בסעיף 4.2 תחת הכותרת "חוו"ד מסכמת" נרשם :

"המועמד בן 28 רווק תושב מגדל העמק, שירות צבאי חלקי, שוחרר בשל סעיף נפשי. מציין רקע תעסוקתי לא רציף. כמו כן, בעל רקע של שימוש בסמים ואלכוהול. המועמד מביע נכונות לשאת במאסר בעבודות שירות נבדק ונמצא כשיר, שובץ בהתאם. המועמד ציין במעמד הריאיון שמצבו הכלכלי לא יהיה עילה לבעיות כגון התייצבות לריצוי עבודות שירות ויש בכוונתו לבצע את הנדרש באופן שאליו התחייב במעמד ריאיון ההתאמה לביצוע עבודות השירות".

בית המשפט המחוזי, בהתחשבו בנסיבות האישיות של העותר, החליט לקצר את יום העבודה במקום 8.5 שעות יומיות שהמליץ הממונה בחוות דעתו, ל - 6 שעות יומיות. אולם, בצד ההקלה מצא בית המשפט המחוזי להזהיר את הנאשם, בפסק הדין מיום 13/9/16 עמ' 14 ל פרוטוקול שורה 9 :

"אנו מזהירים את המערער, כי עליו למלא אחר הוראות הממונה וכי תנאי ההעסקה הינם קפדניים וכל חריגה מכללים אלו עלולה להביא להפסקת עבודות השירות"

בנוסף, הוסברה לעותר המשמעות של אי עמידה בתנאי המבחן (ניתן נגדו צו מבחן ל - 36 חודש) והוא הוזהר כי אם יפר את התנאים עלול דינו להיגזר מחדש.

ההיעדרויות הרבות ממקום העבודה מתועדות ברישום ידני וממוחשב וצורפו כנספח לכתב התשובה. העותר איננו מכחיש את היעדרויותיו.

גם כשהתייצב לעבודה יצא ממנה ללא אישור ובניגוד לכללים, ועל כן, גם נערכה לו שיחת בירור (נספח ו' מיום 11/1/17 לכתב התשובה).

במהלך תקופת היעדרויותיו, נעשו מס' ניסיונות להשיג את העותר ולשוחח איתו בנייד, למספר אותו מסר, אך לא היה מענה. לשיחת הבירור הנוספת (נספח ז' מיום 12/2/17) התייצב העותר רק לאחר שיחה עם באת כוחו.

המעסיק במקום העבודה שם הוצב העותר לביצוע עבודות השירות, הודיע שאיננו מוכן להמשיך ולהעסיקו עוד בשל היעדרויותיו הרבות (נספח ח').

בשימוע הראשון שנערך לו, בו היה מיוצג על ידי עו"ד, טענה ב"כ העותר כי :

"היו מס' היעדרויות כנראה בשל מחלות". לא הוצגו אישורים רפואיים כלשהם.

לשיחת השימוע השנייה לא התייצב.

על פי החלטת הממונה יתרת ימי המאסר עומדת על 52 יום.

סוגיות הקשורות בנסיבות אישיות צריכות לבוא ואכן באו בפני בית המשפט הפלילי בטרם ייגזר דינו והובאו בחשבון על ידי בית המשפט שגזר את דינו.

נראה, למרבה הצער, לאור המפורט בגיליונות השימוע ובשיחות הבירור שהמבקש סבור כי עבודות השירות "עובדות" אצלו. לעותר ניתנו הזדמנויות רבות לרצות את מאסרו בדרך של עבודות שירות, אך פעם אחר פעם הקדיח את תבשילו, הפר את התנאים וביקש - ולעיתים אף דרש, כי אלה יותאמו לצרכיו משל היה מדובר בהתנדבות או יוזמה פרטית שלו - חסד מצידו למערכת ולא סנקציה עונשית (ראה והשווה רע"ב 1684/13 עראר נ' מ"י).

לא למיותר לציין כי גם עם שירות המבחן לא שמר העותר על קשר, למרות היותו תחת צו מבחן, מה שגרם לשירות המבחן להגיש בקשה להפקעת צו המבחן ואף קודם לכן בהליכים בפני בית משפט השלום לא התייצב מס' פעמים לפגישות אצל שירות המבחן, כפי שעולה מהמסמכים שהוגשו על ידי שירות המבחן.

הביקורת השיפוטית על ההחלטה המנהלית להפסיק את עבודות השירות מוגבלת לבחינת סבירותה של ההחלטה ותקינותו של ההליך שהתנהל טרם שהתקבלה (רע"ב 8668/12 אפג'יר נ' שב"ס).

בית המשפט המחוזי, כאשר הקל בעונשו של העותר, סבר שהדרך הראויה לרצות את המאסר היא בעבודות שירות, לאחר שהעותר נמצא כשיר לכך, הסכים והצהיר שקשיים כלכליים לא ימנעו ממנו להקפיד על ביצוע עבודות השירות.

על כן, נכון נהגה הרשות המנהלית שלא מיהרה לעבור למסלול הקשה יותר של מאסר מאחורי סורג ובריה ונהגה בהתאם להלכה כפי שנקבעה **ברע"ב 4124/14 חמיס עמאש נ' שב"ס**.

ואולם, מכאן ועד ניצול לרעה של הנכונות לבוא לקראת העותר בשל נסיבותיו וההתחשבות היוצאת דופן בו, רחוקה הדרך. אי התייצבותו של העותר לביצוע עבודות השירות מהווה הפרה גסה, בראש ובראשונה של החלטת בית המשפט המחוזי כאמור בפסק דינו, ולאחר מכן הפרה של התחייבויות עליהן חתם במסגרת הכללים ועליהן הצהיר בפני הממונה ואשר היוו בסיס למתן הזדמנויות שוב ושוב.

כאמור, הגופים השונים, שירות המבחן, הממונה על עבודות השירות, בית המשפט ועורך השימוע, התחשבו לפני ולפנים משורת הדין בעותר, אלא שהעותר "בעט בדלי" ולא הותיר בו דבר.

בנסיבות אלה, אין מנוס אלא מלנהוג על פי הדין, שאם לא כן, עלול הדבר לפגוע קשות במוסד "עבודות השירות" ובהתייחסות אסירים לחובות המוטלות עליהם במסגרת עבודות השירות כפי שנקבעו בדין, בפסיקה ובהנחיות.

לפיכך, לא מצאתי עילה שיפוטית להתערב בהחלטה המנהלית.

העתירה נדחית.

העותר יתייצב בבית המעצר קישון ביום **26/9/17 עד השעה 09:00** לריצוי יתרת תקופת המאסר, כפי שזו תחושב על ידי הממונה.

ניתנה היום, כ"ז אלול תשע"ז, 18 ספטמבר 2017, בהעדר הצדדים.

